

Svendborg Kommune svigter vådområdeindsatsen

Svendborg Kommune har gennem mange år ikke formået at gennemføre en indsats for vådområderne. Vi står i dag efter 15 spildte år helt uden resultater. Derfor må konklusionen blive, at det kommunale arbejde med at skabe lavbunds- og vådområder, som skulle være indledt helt tilbage i 2010, har været svigtet af kommunen. Dansk Ornitologisk Forenings lokalafdeling for Fyn (DOF-Fyn) opfordrer derfor kommunen til at fremskynde og optimere indsatsen. Med denne henvendelse følger et tilknyttet dokumentationsbilag.

Trods statslige puljer på området er intet sket. Tværtimod er **11 vådområdeprojekter lagt i graven, så der i tidsrummet siden første vandplanperiode i 2010 ikke er gennemført et eneste vådområdeprojekt. Og meget kostbar tid er spildt.**

”Ingen projekter er realiseret og anlagt”. Med de ord som konklusion fra et møde i Svendborg Kommunes Teknik- og Miljøudvalg den 7. marts 2024 tages en oversigt og status over en lang række vådområde- og lavbundsprojekter til efterretning. Det virker som om, det er det definitive opgivende skuldertræk og fuldstændig modstridende og tonedøv holdning i forhold til samfundsudviklingen på området. Med oplægget til punkt 14 på dagsordenen til omtalte møde hed det ellers: ”Folketinget har vedtaget, at der på landsplan skal udtages 100.000 hektar til etablering af vådområder... hvilket vil svare til et indsatsbehov på 1.000 – 6.000 hektar vådområder i Svendborg Kommune”.

Kommunens defensive holdning sker på den værst tænkelige baggrund med historiske iltsvind lige uden for døren og hvor den akutte nødvendighed igennem hele perioden siden første vandplansperiode i 2010 blot er blevet stadig mere påtrængende. Kvælstofprojekter skulle etableres af hensyn til havmiljøets tilstand. Her var netop kravene til kvælstoftilbageholdelse centrale og sat højt for vådområdeprojekternes gennemførelse. Siden er kravene til kvælstoftilbageholdelsen blevet slækket for at flere projekter kunne komme i spil, og med mindre oplande. Senest har prioriteringen af lavbundsprojekter i den grønne trepart med særskilte forslag til initiativer på 140.000 ha vist, at indsatsen fremover er påtrængende af yderligere flere årsager. Nu er CO₂-bindingen i lavbundsområder blevet presserende i forhold til klimaproblematikken, ligesom miljøkrisen med iltsvind og døde kystvande skal ses i den sammenhæng og må kobles sammen med biodiversitetskrisen både i havet og på land, hvorfor en stor indsats og et stort beløb forventes afsat til vådlægning og naturhensyn.

I perioden siden 2011 har det ellers ikke skortet med forslag til vådområdeprojekter, men Svendborg Kommune har ikke givet de foreslåede områder den arbejdsmæssige støtte og fremdrift, der kunne have ført til realisering. Man har simpelthen ikke prioriteret indsatsen så arbejdet trak i langdrag og alt for ofte har man slået sig til tåls med, at midlertidige bump på vejen blev gjort permanente. Man har ikke fulgt projekterne til dørs og ydet den indsats, der kunne vende tilstanden til fremdrift.

DOF-Fyn har arbejdet aktivt på at bringe vådområdeindsatsen frem i lyset, da etablering ud over de klima- og miljømæssige forbedringer som sidegevinst ville skabe vigtig plads til de yngle- og rastefugle, der er i disse år er under pres. Derfor opfordrer vi med denne henvendelse til politikere og forvaltning, at man sætter turbo på arbejdet og prioriterer løsninger til at overvinde den handlingslammelse, der hidtil har præget projekterne. Meget tid allerede er spildt med fatale konsekvenser for klima, miljø og natur.

Med venlig hilsen

Niels Andersen,

DOF-Fyns medlem af Svendborg Kommunes Grønne Råd siden 2007

Vedhæftet dokumentationsbilag.

Dokumentationsbilag over Svendborgs Kommunes svigtende vådområdeindsats.

Efter strukturreformen i 2007 nedsattes der i kommunerne et Grønt Råd. Undertegnede fik DOF's plads i Svendborg Kommunes Grønne Råd og har haft denne repræsentation uafbrudt lige siden. Denne platform har været benyttet til gentagne gange at foreslå grønne initiativer. Altid på baggrund af grundigt forarbejde både i felten og ved skrivebordet. Ofte har der således været bidrag til selve dagsordenen i Grønt Råd. Også om vådområdeindsatsen, fx som punkt 7 på Grønt Råds møde den 21. februar 2018. Forinden havde DOF-Fyn i 2017 udarbejdet og afleveret et inspirationskatalog til kommunen, benævnt "Vådområdeindsatsen. Fra kvælstofprojekt til fuglerig natur". Heri redegøres for, hvordan et kvælstofprojekt kan udformes, så det

Forsiden af DOF-Fyns inspirationskatalog 2017 om Vådområdeindsatsen

opnår den sidegevinst også at blive fuglerigt. Kort fortalt og med konkrete henvisninger pegede vi på følgende 6 forhold for et vellykket vådområdeprojekt: 1) varierende vanddybder 2) anlæg en lang kystlinje 3) etablering af øer i vandfladen 4) pleje af tilstødende enge fra dag ét 5) bekæmpelse af uønskede rovdyr og endelig 6) at publikums adgang skal reguleres.

Etablering af vådområder er et anerkendt virkemiddel, der kan reducere udledning af kvælstof og fosfor til havet og søer. I vådområder genskabes naturlige vandforhold de steder i landskabet, som er velegnede til det, for eksempel i drænedes søer, moser eller ådale. Når naturlige vandforhold genskabes, tilbageholdes næringsstoffer, så de ikke udledes til vores kystvande og søer. Der ydes tilskud til vådområdeprojekter og naturprojekter på kulstofrige lavbundsgrunde. Nu er disse også klimamæssigt blevet en del af løsningen fremover, idet våde områder tilbageholder drivhusgasser, som foruden CO₂ også kan være metan og lattergas.

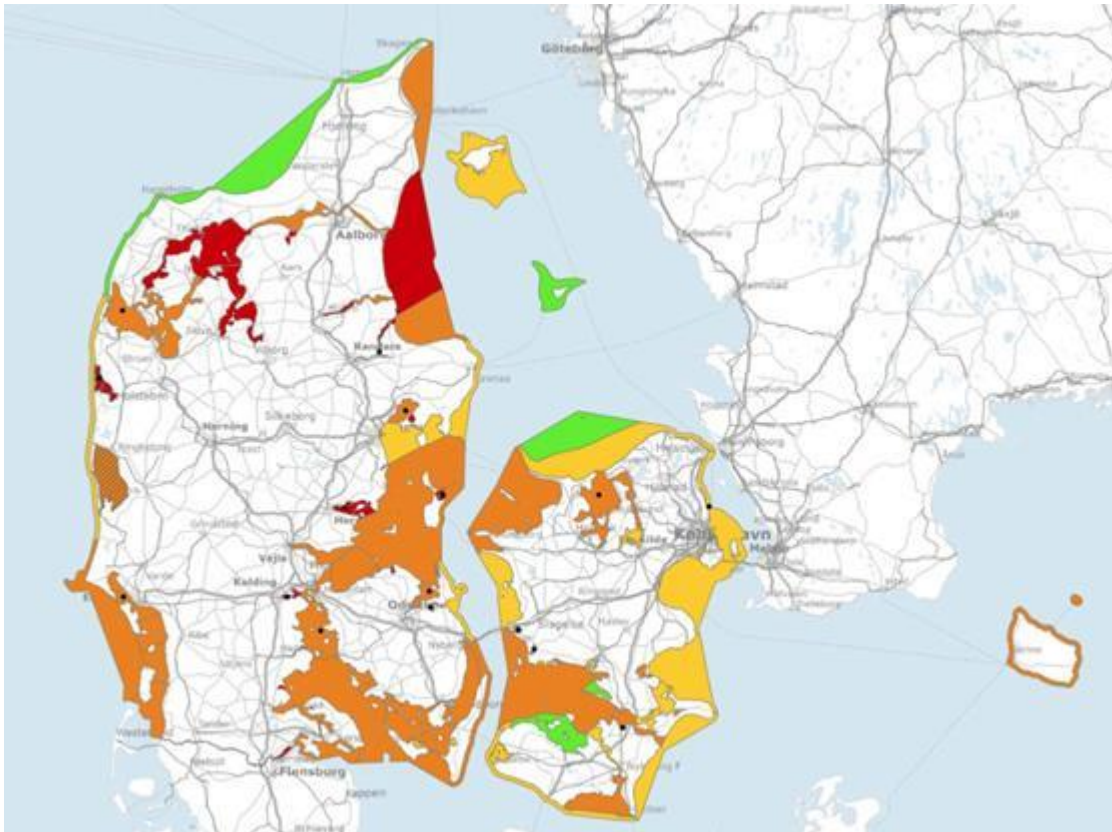
Forud for DOF's inspirationskatalog og indlæg i Grønt Råd var der indgået en samarbejdsaftale mellem staten og kommunerne, som skulle igangsætte den største indsats for vådområder nogensinde. Staten havde for at fjerne kvælstof og fosfor afsat 1,6 mia. kr. over 5 år til genskabelsen af 13.000 ha vådområder. Når vi i DOF-Fyn tog handsken op skyldtes det, at den daværende miljø- og fødevarerminister Esben Lunde Larsen i en pressemeddelelse fra 6. februar 2017 om samarbejdsaftalen, netop havde fremført, at områderne desuden skulle give bedre forhold for **fugle og fisk**. Det hed udtrykkeligt, at *der alle steder vil blive genskabt gunstige forhold til naturen*, og endvidere, at de nye naturtyper, der skulle blive resultatet *især er gunstigt for vand- og engfugle som gæs og ænder*. Derfor henvendte DOF-Fyn sig til Svendborg Kommune (og de øvrige fynske kommuner) med en opfordring til at tænke fuglene ind.

I foreløbig to omgange har jeg som DOF-Fyn repræsentant været valgt til vandrådet til vandopland Det Sydfynske Øhav, og har der leveret en konstruktiv indsats og påpeget vigtigheden af, at arbejdet medførte etablering af vådområder som en del af indsatsen på at begrænse kvælstof- og fosforforureningen af de kystnære farvande.

Det hører med til billedet, at vi nu har taget hul på tredje vandplanperiode, der gælder fra 2021 og fem år frem.

- **Planperiode 1 (2010-2015):** Regeringen har besluttet, at der skal etableres 10.000 hektar vådområder og 3.000 hektar P-ådale. Formålet er at begrænse udledningen af kvælstof og fosfor fra landbrugsarealer. Kravet var først 200 kg N/ha/år, senere blev det nedsat til 115 kg N/ha/år. Senere igen blev det nedsat yderligere til 95 kg N/ha/år. Faserne for etableringen: Screening, forundersøgelse, projekt, jordfordeling, anlæg og drift. "Ingen projekter er hidtil realiseret og anlagt i Svendborg Kommune"

- **Planperiode 2 (2016-2021):** Regeringen har med den såkaldte Fødevarer- og Landbrugspakke besluttet, at der skal etableres omkring 14.000 hektar kvælstofvådområder og fosforådale. Formålet er at begrænse udledningen af kvælstof og fosfor fra landbrugsarealer til sårbare sø- og havområder med en samlet effekt på 1.250 tons kvælstof 4 tons fosfor. *”Ingen projekter er hidtil realiseret og anlagt i Svendborg Kommune”*
- **Planperiode 3 (2021-2027):** Folketinget har vedtaget, at der på landsplan skal udtages 100.000 hektar til etablering af vådområder. Ekspertter ved Aarhus Universitet vurderer, at der skal udtages 600.000 hektar for at sikre god økologisk tilstand i de danske havområder. Antages det, at disse indsatser fordeles ligeligt over hele landet, vil det svare til et indsatsbehov på 1.000 – 6.000 hektar vådområder i Svendborg Kommune, idet arealet af Svendborg Kommune udgør 1% af Danmarks samlede areal. Til sammenligning er Tåsinges areal på 6.900 hektar. *”Ingen projekter er hidtil realiseret og anlagt i Svendborg Kommune”*. I vandplansperiode 3 skal tredje generation af vandområdeplanerne op til en slags eksamen i 2027 i forhold til EU’s Vandrammedirektiv, hvor det skal sikres, at alle vandområder skal opnå god vandkvalitet. Når en fjord eller andet kystnært havområde er i god økologisk tilstand, så er der ilt, lys, levesteder og føde til, at det marine liv kan blomstre.

Miljøstyrelsens undersøgelser viser, at kun 5 ud af 109 danske kystvande er i god økologisk tilstand, her farvet med grønt på Miljøstyrelsens kort. Alle kystområder omkring Fyn ses ikke at leve op til Vandrammedirektivets krav om god økologisk kvalitet. Derfor er en indsats nødvendig.

Regeringen foreslår i de nye vandområdeplaner initiativer for knap 5,4 mia. kr. og en række konkrete indsatser i arbejdet med at sikre et bedre vandmiljø. Forslaget er en plan for at sikre, at Danmark efterlever Vandrammedirektivet. Senest i 2027 vil der være iværksat de nødvendige indsatser, som skal sikre ”god tilstand” i alle vandområder. Landbrugsaftalen fra oktober 2021 omfatter en betydelig kvælstofindsats som et centralt element i forbedringen af det danske vandmiljø, navnlig for kystvandene. Kommunen har fået ansvar for at etablere de nye vådområder og **det er en bindende opgave for kommunen.**

- **Den grønne trepart. (2024-2040):** Med en feberredning kom havmiljøet ind i forhandlingerne i den grønne trepart, som forventes vedtaget i et eller andet omfang i efteråret 2024. Heri opregnes det, foruden skovrejsning på 250.000 ha ny skov, at 140.000 ha lavbundsarealer udtages og blive til vådområder.

Der er selvfølgelig flere årsager til den manglende realisering, men kommunen selv opregner selv de primære årsager som tekniske udfordringer, manglende omkostningseffektivitet, lodsejermotstand og manglende administrative ressourcer. For Svendborg Kommune er især den sidstnævnte årsag aldeles uacceptabel, men også flere af de tre andre årsager ville kunne overvindes, hvis vilje og ressourcer havde været til stede.

Anvendelse af vådområder som virkemiddel til fjernelse af kvælstof fra landbrugsaktiviteter og CO₂ udledning fra lavbundsjord i Svendborg Kommune er væsentligt billigere end omkostningen ved andre tiltag som fx anvendelse af efterafgrøder med sædskifteændringer, mini-vådområder med afstrømning fra lokale dræn (som der heller ikke er etableret et eneste af) og skovrejsning i øvrigt.

Vi kan se, at det kan lykkes i andre fynske kommuner. Det er f.eks. lykkedes for Assens Kommune med en aktiv indsats og inddragelse af lodsejerne lige fra det indledende arbejde.

Vi har i Grønt Råd besøgt Assens Kommune og ved selvsyn fået gennemgået det gennemførte vådområdeprojekt i Holmehave, ligesom der også kan henvises til projektet ved Strandby Bæk.

Det efterlader Svendborg Kommunes indsats hidtil som mildest talt halvhjertet og vi ønsker i DOF-Fyn med denne dokumentation af, at kommunen har svigtet vådområdeindsatsen, at kommunen må prioritere indsatsen. En indsats der ved de 10-15 års tøven kun er blevet dyrere. For indsatsen er utvetydigt påkrævet her, hvor vi lige nu ser ind i et rekordstort iltsvind. Den manglende realisering af vådområder og lavbundsjord med et stort set dødt Sydfynsk Øhav til følge, falder i øvrigt tidsmæssigt sammen med UNESCO-udnævnelsen af Geopark Det Sydfynske Øhav.

Mange af de foreslåede vådområder omfatter arealer med kulstofholdig jord, som ved dyrkning stadig udleder store mængder CO₂.

Liste over Vådområder til realisering i Svendborg Kommune:

Langemarken 11 ha
Lundby på Tåsinge 9 ha
Elsehoved 48 ha
Stokkebæk v. Gudme. 22 ha, 10 ejere
Stokkebækhus v. Storebælt. 10 ha, 2 ejere
Ollerup Egense tilløb til Hvidkilde Sø, 22 ha. 10 ejere
Bøllemosen. 120 ha. 28 lodsejere. 11,6 t
Klingstrup 20 ha
Hørup Å- 55 ha. 5 t
Skovballe Søby Monnet. 92 ha, 18 ejere

Lave områder øst 3 ha og vest 2,5 ha for Nielstrupvej
Maden ved Skårupøre 6,5 ha
Kystnære områder nord for Søren Bilds Strand

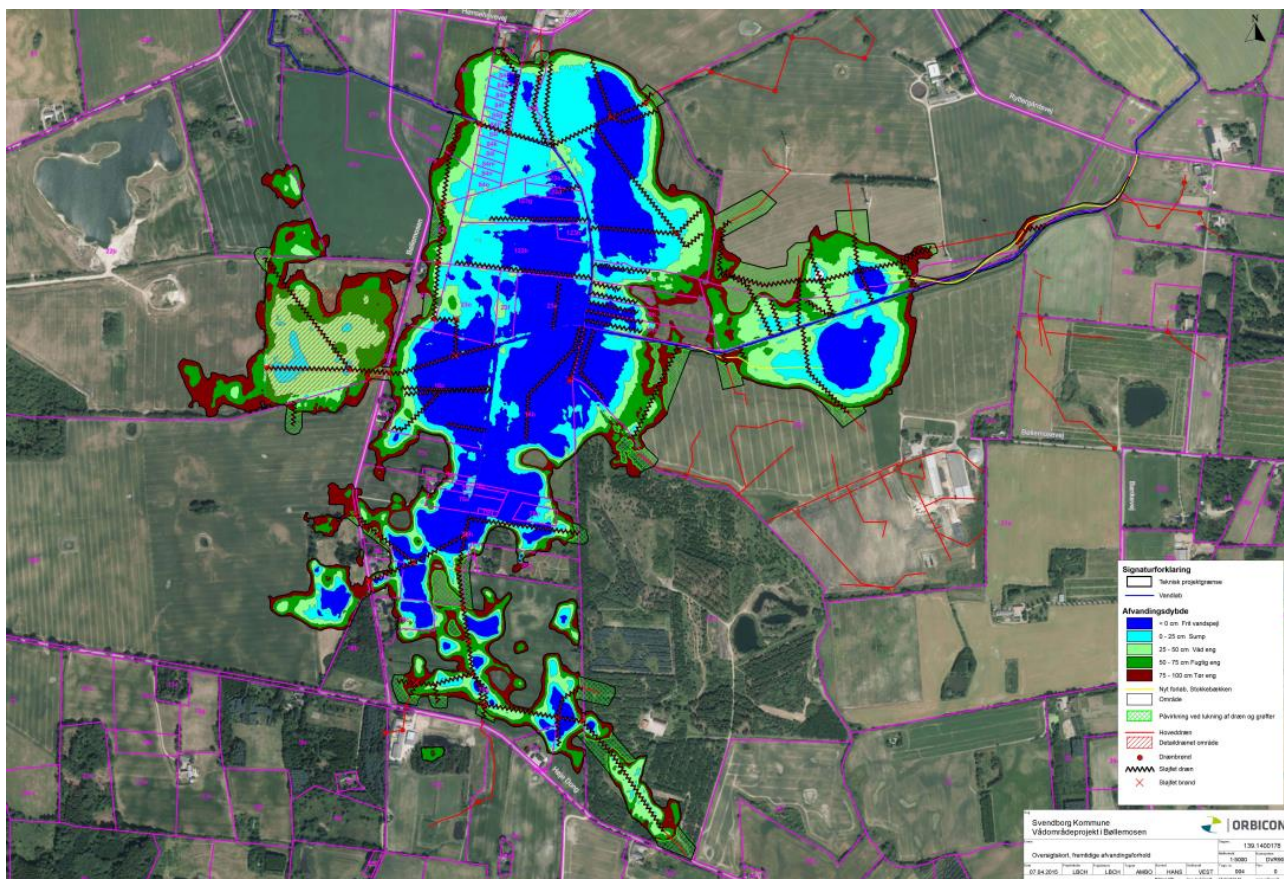
Afslutningsvis kan det være på sin plads som eksempel at nævne Bøllemosen.

I bogen ”Fugle og natur ved Svendborg” (DOF-Fyn 2010), nævnes på side 36 under overskriften **Forslag til nye naturgenopretninger:**

- Også inde i land kunne der med fordel udpeges lavtliggende områder, der kunne tilføres nye kvaliteter, hvis de blev naturgenoprettet. Tager man en tur i det sydfynske landskab efter en våd periode efterår eller tidlig marts, vil de mange små oversvømmelser med vand i lavninger afsløre, at her har tidligere været eng med vandspejl. Nu drænes og dyrkes i stedet. Bøllemosen nord for Højes Dong er evident.

Vi foreslår derfor endnu engang fra DOF-Fyn, at Bøllemosen bliver genskabt som vådområde.

Denne passus er fra DOF-Fyns skriftlige henvendelse til Svendborg Kommune tilbage i februar 2014 om, at våde forhold havde skabt gode betingelser for rastende vandfugle på stedet. Kommunen accepterede vores henvendelse og gik videre med den og fik udarbejdet et projekt. Det vises nedenfor.

Orbicons forslag fra 2015 til vådlægning af Bøllemosen.

Her 10 år senere hedder det i Svendborg Kommunes oversigt over kvælstofprojekter: *”Projektet er forundersøgt og søgt realiseret. Det har ikke været muligt at indgå frivillige aftaler om deltagelse med lodsejerne. Desuden har det været en udfordring at finde egnet jord til jordfordeling. En realisering vil kræve at der genansøges om realiseringsmidler”.*

Denne kommentar understreger vores anke, at der ikke sker den fornødne politiske og økonomiske prioritering. Man skal ikke tage et nej for et nej, men hele tiden presse på. Alt andet er for defensivt.